

УДК [712+711.4]:37+502.175(06)

ISBN 978-966-695-613-5

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

«КОЛЕСНІКОВСЬКІ ЧИТАННЯ»

19 листопада 2024 р.

Харків – 2024

УДК [712+711.4]:37+502.175(06)
К60

Редакційна колегія:

Олексійченко Н. О. – д-р с.-г. наук, проф., завідувач кафедри ландшафтного проєктування та садово-паркового мистецтва Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова;

Соколенко У. М. – канд. біол. наук, доц. кафедри ландшафтного проєктування та садово-паркового мистецтва Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова;

Подольхова М. О. – канд. с.-г. наук, завідувач лабораторії кафедри ландшафтного проєктування та садово-паркового мистецтва Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова.

*Рекомендовано до видання Вченою радою Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова,
протокол № 4 від 29 листопада 2024 р.*

Колесніковські читання : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, К60 19 листоп. 2024 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, Луганськ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Дніпровськ. держ. аграр.-екон. ун-т [та ін. ; редкол.: Н. О. Олексійченко, У. М. Соколенко, М. О. Подольхова]. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2024. – 179 с.

ISBN 978-966-695-613-5

Розглядається широке коло питань, пов'язаних із підготовкою фахівців садово-паркового господарства, порушуються актуальні питання моніторингу урбоекосистем, відновлення та адаптації ландшафтних об'єктів у післявоєнній відбудові міст України. Особлива увага приділяється природоорієнтованим рішенням для розвитку міських екосистем та іншим сучасним заходам щодо адаптації до змін клімату в умовах урбосередовища.

УДК [712+711.4]:37+502.175(06)

ISBN 978-966-695-613-5

© Колектив авторів, 2024
© ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2024

Колосова Л. А. ФОРМУВАННЯ СТІЙКИХ ЛУЧНИХ ФІТОЦЕНОЗІВ ЯК ПРИРОДООРІЄНТОВАНЕ РІШЕННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ МІСЬКИХ ЕКОСИСТЕМ.....	135
Кузьменко Є. Є., Пліско Д. А., Гончаренко Я. В. ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНІ РІШЕННЯ У ПРОЄКТУВАННІ ЗУПИНОК НАЗЕМНОГО ГРОМАДСЬКОГО ТРАНСПОРТУ	137
Лукаш О. О., Кушнір А. І. ДІЛЯНКИ БЕЗ СКОШУВАННЯ ЯК МЕТОД ПОКРАЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА.....	140
Ляхова А. Р. КОМПОНЕНТИ ЗЕЛЕНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ МІСТ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОЛОГІЧНОГО БАЛАНСУ УРБОСЕРЕДОВИЩА.....	142
Мазуркевич В. С., Яценко Ю. А., Калина І. В., Піціль А. О. ВПЛИВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «ПИВО- БЕЗАЛКОГОЛЬНИЙ КОМБІНАТ «РАДОМИШЛЬ» НА ДОВКІЛЛЯ.....	144
Мовчан В. О., Висоцька Т. В. ПРИРОДНІ РІШЕННЯ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ТЕРАПЕВТИЧНИХ САДІВ.....	147
Опалко А. І., Небиков М. В., Опалко О. А., Небикова Т. А. СОРБОЇДНІ КУЛЬТУРИ В УРБАНІЗОВАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	149
Смірнова О. В., Баранова В. К. ВПЛИВ ЗИМОВИХ САДІВ ТА САДІВ НА ДАХАХ НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ АРХІТЕКТУРНИХ ОБ'ЄКТІВ.....	152
Соколенко У. М., Чубакова Н. С. СТВОРЕННЯ КВІТУЧИХ СІЯНИХ ЛУКІВ У м. ХАРКІВ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ.....	155
Швець М. В., Андрєєва О. Ю., Матковська С. І., Марков Ф. Ф. СПОСОБИ ІНТЕГРАЦІЇ РОСЛИННОСТІ У ВЕРТИКАЛЬНЕ ОЗЕЛЕНЕННЯ ФАСАДІВ БУДИНКІВ м. ЖИТОМИРА.....	158
Якуба М. С., Карпова О. М. КОНТЕЙНЕРНЕ ОЗЕЛЕНЕННЯ МІСТ ЯК СПОСІБ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИРОДООРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В РОЗВИТОК ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЬКИХ ЕКОСИСТЕМ.....	160

КОНТЕЙНЕРНЕ ОЗЕЛЕНЕННЯ МІСТ ЯК СПОСІБ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИРОДООРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В РОЗВИТОК ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЬКИХ ЕКОСИСТЕМ

ЯКУБА М. С.,

*доцент кафедри садово-паркового мистецтва та ландшафтного дизайну,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, канд. біол. Наук,
yakuba.m.s@dsau.dp.ua*

КАРПОВА О. М.,

*здобувачка другого (магістерського) освітнього рівня вищої освіти спеціальності «Садово-паркове господарство», Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
karpova.o.m@dsau.dp.ua*

Невпинна інтенсифікація негативного антропогенного впливу на довкілля і погіршення екологічного стану більшості осередків проживання містян викликають нагальну потребу в успішному вирішенні питань оптимізації параметрів міського середовища. Зелені насадження виконують провідну роль у послабленні та нейтралізації згубної дії промислових викидів та продуктів згоряння автотранспорту, шумового та радіаційного забруднення, пилу, ерозійних процесів тощо. Одним з найбільш ефективних шляхів покращення життя у містах, де забруднення та руйнування природного середовища в багатьох випадках перевищує можливості самоочищення природних екосистем, є озеленення. Сучасне озеленення населених місць являє собою низку важливих комплексних заходів, що передбачають створення парків, лісопарків, вуличних насаджень, насаджень мікрорайонів та скверів тощо, а роль зелених насаджень у очищенні середовища та підтримці стану міських екосистем на оптимальному рівні надають справі охорони та озеленення міста загальнодержавне та планетарне значення.

Відомо, що для здійснення оздоровчого впливу на сучасні урбаністичні простори, зелені насадження мають заповнити якомога більшу площу міської території. Оскільки сучасні міста та інші густонаселені пункти характеризуються щільною забудовою та максимальним залученням просторів до міської інфраструктури, що створює зручні умови для пересування містян та здійснення логістичних процесів (асфальтове покриття, плиткове мощення, гравійні насипки, залізничні колії міського транспорту тощо), переважна частина площі міст перебуває у стані, за якого створення зелених насаджень класичним способом, шляхом висадки рослин безпосередньо у ґрунт, є неможливим. Рішенням такої проблеми може стати контейнерне озеленення, як швидкий та ефективний спосіб впровадження природоорієнтованого підходу у розвиток та функціонування міських екосистем.

Контейнерне озеленення є екологічним, високоестетичним і доступним у фінансовому плані способом озеленення. Контейнерне озеленення – це благоустрій території за допомогою однорічних або багаторічних рослин, що висаджені у контейнерні ємності. Універсальність контейнерного озеленення обумовлена такими характеристиками: висока мобільність (за бажанням

вхідної зони великого навчального закладу – Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара на просп. Науки.

За розміром частки розподілу контейнерів на групи залежно характеристик матеріалу, з якого вони були виготовлені, 82 % займають контейнери відлиті з бетону з різними варіантами оздоблення (прикрашені тисненням у вигляді візерунків, оздоблені кам'яною крихтою або галькою, покрашені мозаїкою, оздоблені візерунком під цеглу, пофарбовані відповідно до кольору фасаду будівлі, біля якої їх розташовано тощо). Зустрічалися також контейнери, виготовлені з пластику (13 %), дерева (4 %) та залізні (1 %). Під час здійснення маршрутного дослідження зазначено наявність різноманіття контейнерних ємностей за формою та розмірами. Більшість контейнерів мали прямокутну форму (76 %), причому ці ємності мали достатньо різноманітні розмірні параметри та суттєво різнилися за висотою від поверхні ґрунту (від 15 до 100 см). Зафіксовано також контейнери у вигляді плоских чаш, чаш на ніжці, циліндричних та шестикутних ємностей, квадратних та фігурних вазонів, навісних коробів на перилах та стінах будівель тощо.

Відстань віддалення контейнерів з рослинами від стін будівель та дороги істотно коливалася і залежала від ширини, функціонального призначення цих елементів міського озеленення та інтенсивності пішохідного і автомобільного руху вулиці. Траплялися контейнери, встановлені впритул до стін будівель (навісні або розташовані на мощенні вулиць), контейнерні локації розташовані на різній відстані від будівель (вони виконували спрямовуючу для руху пішоходів та руху транспорту функцію), а також частка контейнерів була розташована впритул до полотна проїжджої частини автомагістралей і виконувала, здебільшого, санітарно-захисну функцію, затримуючи викиди автотранспорту і очищуючи повітря вулиць зі жвавим пішохідним рухом.

Кількість видів у досліджених рослинних контейнерах коливалася в межах від 1 до 9 видів в одному контейнері. Бал декоративності рослин, що зростали у контейнерах досліджуваних вулиць м Дніпро, коливався в межах від 0 до 9 за 10-ти бальною шкалою. У більшості випадків було зафіксовано здійснення заходів з догляду за рослинами у контейнерах, були присутні ознаки регулярного поливу рослин, розпушування ґрунту, видалення бур'янів та сміття, мульчування ґрунтової поверхні, що сприяло оптимізації умов зростання контейнерних рослин. Проективне покриття ґрунтового покриву рослинами у контейнерах становило від 20 до 98 %, хоча траплялося й декілька пустих контейнерів, де рослини загинули під час аномальної літньої спеки 2024 року за умов відсутності або недостатнього поливу.

Отже, контейнерне озеленення є сучасним високодекоративним, ефективним та перспективним засобом у системі озеленення урбогенних територій, а дослідження і впровадження результатів вивчення особливостей організації контейнерного озеленення, підбору асортименту контейнерних рослин та запровадження результативних заходів з догляду за ними є запорукою успіху в реалізації природоорієнтованого підходу в процесі розвитку та функціонування міських екосистем.

контейнери з рослинами можна переміщувати, кожного разу створюючи нові неповторні композиції); можливість застосування широкого асортименту рослин (наприклад, використовуючи різні субстрати, висаджувати у сусідніх контейнерах рослини з різними вимогами до властивостей ґрунтового покриву); відносно низькі матеріальні витрати і незначна енергозатратність при влаштуванні та догляді за контейнерними рослинами; широкий асортимент рослинних контейнерів, що дозволяє використовувати для озеленення навіть невеликі ділянки території та обирати контейнери, що відповідають стилю композиції та оточення, і посилюють та підкреслюють сутність дизайнерського задуму композиції; багатоваріантність площинного розміщення контейнерів та можливість їх використання у вертикальному озелененні та озелененні дахів, тощо.

З метою дослідження особливостей контейнерного озеленення великого промислового міста нами було обрано вулиці та проспекти Центрального та Чечелівського районів міста Дніпро (вул. Ніла Армстронга, бульв. Лесі Українки, просп. Б. Хмельницького, О. Поля та просп. Науки). Дослідження здійснювалися маршрутно-інвентаризаційними методами.

У ході досліджень були з'ясовані такі характеристики контейнерного озеленення як: форма і розміри контейнерів; їх кількість у композиції; матеріал з якого виготовлені контейнерні ємності; відстань розташування контейнерів від автошляхів та будівель; бал декоративності контейнерних рослин і їх життєвий стан; наявність заходів з догляду за контейнерними рослинами та аналіз ефективності заходів з догляду. Отримані результати опрацьовувалися методами аналізу та синтезу інформації.

Під час досліджень на обраних вулицях м. Дніпро було зафіксовано 60 локацій розміщення елементів контейнерного озеленення. Відмічено, що найбільшу кількість контейнерів з рослинами розташовано на проспекті Олександра Поля, що характеризується щільною забудовою житловими приміщеннями та будівлями інфраструктурного призначення, кількість локацій з контейнерним озелененням тут становила 30, а найменшу – на території досить віддаленої та з неактивним транспортним рухом вул. Ніла Армстронга, де ця кількість становила лише 4 локації. На просп. Науки кількість локацій з розміщенням елементів контейнерного озеленення становила 14, а на просп. Б. Хмельницького та на території бульв. Лесі Українки цей показник був однаковим і дорівнював 6.

Відмічено нерівномірність розташування об'єктів контейнерного озеленення на досліджених вулицях міста Дніпро. Більш щільне розташування контейнерів відмічалось біля адміністративних закладів, закладів освіти, торгівельних центрів та об'єктів харчування, тоді як біля житлових будинків такий тип озеленення майже не використовувався. Кількість контейнерних ємностей на досліджених локаціях контейнерного озеленення коливалася від 1 до 27, більшість локацій (близько 56 % від загальної кількості) мали по два–чотири контейнери, що виконували оздоблювальну функцію вхідної зони закладу, на території якого вони були розташовані. Найбільша кількість контейнерів з рослинами (27 штук) була зафіксована на території вуличної